

**СКЛАДОВІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА В СИСТЕМІ
ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ**

В умовах ринкової економіки підприємства функціонують в умовах невизначеності, непередбачуваності. Тривала економічна криза в нашій країні спричинила багато непередбачуваних небезпек та загроз для бізнесу. Зокрема, на розвиток підприємництва впливають нестабільна політична та соціально-економічна ситуація в країні, недосконале комерційне законодавство, криміналізація суспільства, влади та бізнесу, корупція, шахрайство тощо. Все це загострило проблему забезпечення економічної безпеки підприємства. Сучасне суспільство ще не створило ідеальних умов для ведення бізнесу. Переважна більшість людей створюють доходи постійною працею, яка пов'язана із різними загрозами. Тому відсутність знань про безпеку та захист бізнесу спонукає підприємця займатися бізнесом у режимі незнання певних ризиків, постійних спроб та помилок.

Зараз дуже активно ведеться праця вітчизняних вчених щодо вирішення проблем забезпечення економічної безпеки на різних її рівнях, а саме – О. Барановським, В. Бородюк, А. Гальчинським, С. Кирсеєвим, Г. Козаченко, О. Ляшенко, Г. Пастернак-Таранушенко, Т. Хайловою, В. Безбожним, Л. Шемаєвою, К. Коваленко, Я. Жаліло, Т. Гладченко, Г. Дем'яненко, Д. Ламбер, Дж. Кейнс, Ф. Кифер, П. Самуельсон, В. Сенчагов, С. Глазьев, Є. Олейніков, О. Тамбовцев, Є. Човушян, О. Білорус, В. Геєц, А. Грищенко, Т. Костюк та ін. досліджували розвиток економічної думки в напрямку формування теоретичних та методичних основ забезпечення економічної безпеки проте окремі аспекти залишаються малодослідженими.

Метою статті є дослідження складових економічної безпеки підприємства в системі економічної безпеки держави.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням одержаних результатів. Термін «безпека» почали вживати ще в 17 столітті. Він означав спокійний стан духу людини, що вважав себе захищеним від будь-якої небезпеки. Поняття «національна безпека» ввів у політичний лексикон Теодор Рузвельт у 1904. Поняття «безпека» широко трактується практично в усіх життєво важливих напрямках. Традиційно прийнято виділяти три види безпеки: особиста безпека, безпека суспільства, безпека держави. Особливе місце належить економічній безпеці, в рамках якої рельєфно виділяються такі напрями її забезпечення, як безпека вітчизняного сектора виробництва, стійкість національної грошово-кредитної системи, регіональні аспекти економічної безпеки й економічна безпека суб'єктів господарювання.

Економічній безпеці підприємства властивий подвійний характер: з одного боку, вона забезпечує можливість власного функціонування, з іншого – є частиною (елементом) економічної безпеки системи вищого рівня і суб'єктом, що забезпечує виконання функцій регіоном, державою [1].

Безпека підприємництва залежить від ступеня втручання держави в економіку. Якщо держава майже не втручається в економіку, це є модель класичного капіталізму. Якщо ж вона втручається майже в усі економічні процеси, це є модель державного соціалізму, який існував в СРСР протягом багатьох десятиріч [7].

Безпека підприємства – це здійснення адміністрацією в рамках чинного законодавства комплексу організаційно-запобіжних і профілактичних заходів, спрямованих на своєчасне виявлення й усунення обставин, які загрожують його економічній стабільності, можуть завдати матеріальних збитків і шкоди життю та здоров'ю його працівників. Крім того, це виявлення осіб, від яких може виходити певна загроза, і застосування до них заходів протидії [4]. На підприємстві неможливо організувати належну безпеку без урахування політичних, економічних, правових, технічних та інших обставин, а також без детального аналізу і прогнозу змін, що відбуваються в суспільстві [4].

Питання безпеки підприємництва тісно пов'язане з підприємницькими, фінансовими, кредитними, страховими та іншими ризиками, що супроводжують фінансово-господарську діяльність. Підприємництво, його фінансово-кредитне обслуговування, страхування кредитних, підприємницьких та інших ризиків є невід'ємними, тісно пов'язаними елементами успішного

ГОСУДАРСТВЕННОЕ УПРАВЛЕНИЕ

функціонування економіки [2]. Економічна безпека – синтетична категорія економічної теорії і політології й одночасно універсальна категорія, дія якої виявляється на всіх рівнях, починаючи з національної економіки і закінчуючи окремо взятим підприємством [6]. Економічна безпека підприємництва є одним з необхідних принципів підтримання стійкості економічного і соціального становища, підтримання стійкості економічного і соціального становища, підвищення обороноздатності, включення можливостей виникнення соціальних, трудових, міжнародних та інших конфліктів, які загрожують безпеці держави [8].

Найважливішими факторами, що впливають на економічну безпеку підприємства, є ступінь досконалості законодавчої бази, рівень оподаткування, доступ на світові ринки збуту, інвестиційна привабливість регіону, держави. Насамперед, економічна безпека підприємства залежить від економічної безпеки держави, регіону, адже ґрунтується на їхньому фінансовому, сировинному та виробничому потенціалі, перспективах розвитку. Наявність багаторівневої концепції економічної безпеки господарюючих суб'єктів усіх рівнів дає можливість забезпечити передбачуваність зовнішніх загроз підприємствам. Отже, ми можемо зробити висновок, що економічну безпеку підприємства можна трактувати, як:

- стан захищеності усіх систем підприємства при здійсненні господарської діяльності в певній ситуації;

- стан всіх ресурсів підприємства (капіталу, трудових ресурсів, інформації, технологій, техніки, прав) та підприємницьких здібностей, при якому можливе найефективніше їх використання для стабільного функціонування і динамічного науково-технічного та соціального розвитку, здатність запобігати або швидко нівелювати різні внутрішні та зовнішні загрози;

- сукупність організаційно-правових, режимно-охоронних, технічних, технологічних, економічних, фінансових, інформаційно-аналітичних та інших методів, спрямованих на усунення потенційних загроз та створення умов для забезпечення ефективного функціонування суб'єктів підприємницької діяльності відповідно до їхніх цілей та завдань;

- стан соціально-технічної системи підприємства, котрий дає змогу уникнути зовнішніх загроз і протистояти внутрішнім чинникам дезорганізації за допомогою наявних ресурсів, підприємницьких здібностей менеджерів, а також структурної організації та зв'язків менеджменту [1].

Економічна безпека підприємства – це такий стан господарюючого суб'єкта, при якому він при найбільш ефективному використанні наявних ресурсів досягає запобігання, послаблення або захисту від існуючих небезпек та загроз або інших непередбачуваних обставин і в основному досягає цілей бізнесу в умовах конкуренції та господарського ризику [9].

Необхідність постійного забезпечення економічної безпеки зумовлюється об'єктивно наявним для кожного суб'єкта господарювання завданням забезпечення стабільності функціонування досягнення головних цілей своєї діяльності. Рівень економічної безпеки фірми залежить від того, наскільки ефективно її керівництво і спеціалісти (менеджери) будуть спроможні уникнути можливих загроз і ліквідувати шкідливі наслідки окремих негативних складових зовнішнього і внутрішнього середовища.

Джерелами негативних впливів на економічну безпеку можуть бути:

- 1) свідомі чи несвідомі дії окремих посадових осіб і суб'єктів господарювання (органів державної влади, міжнародних організацій, підприємств (організацій) - (конкурентів);

- 2) збіг об'єктивних обставин (стан фінансової кон'юнктури на ринках даного підприємства, наукові відкриття та технологічні розробки, форс-мажорні обставини тощо).

Залежно від суб'єктної обумовленості негативні впливи на економічну безпеку можуть мати об'єктивний і суб'єктивний характер. Об'єктивними вважаються такі негативні впливи, які виникають не з волі конкретного підприємства або його окремих працівників. Суб'єктивні впливи мають місце внаслідок неефективної роботи підприємства в цілому або окремих його працівників (передовсім керівників і функціональних менеджерів).

Головна мета економічної безпеки підприємства полягає в тому, щоб гарантувати стабільне та максимально ефективне функціонування підприємства тепер і високий потенціал розвитку в майбутньому.

До основних функціональних цілей економічної безпеки належить:

- забезпечення високої фінансової ефективності роботи, фінансової стійкості та незалежності підприємства (організації);

ГОСУДАРСТВЕННОЕ УПРАВЛЕНИЕ

- забезпечення технологічної незалежності та досягнення високої конкурентоспроможності технічного потенціалу того чи того суб'єкта господарювання;
- досягнення високої ефективності менеджменту, оптимальної та ефективної організаційної структури управління підприємством (організацією);
- досягнення високого рівня кваліфікації персоналу та його інтелектуального потенціалу, належної ефективності корпоративних НДДКР;
- мінімізація руйнівного впливу результатів виробничо-господарської діяльності на стан навколишнього середовища;
- якісна правова захищеність усіх аспектів діяльності підприємства (організації);
- забезпечення захисту інформаційного поля, комерційної таємниці і досягнення необхідного рівня інформаційного забезпечення роботи всіх підрозділів підприємства та відділів організації;
- надійне забезпечення безпеки персоналу підприємства, його капіталу і майна, а також комерційних інтересів [10].

Основними складовими економічної безпеки підприємства є: фінансова, технічна, комунікаційна, кадрова, інтерфейсна, екологічна, правова, інформаційна, енергетична, ресурсна, інтелектуальна (рис. 1) [5, 6].

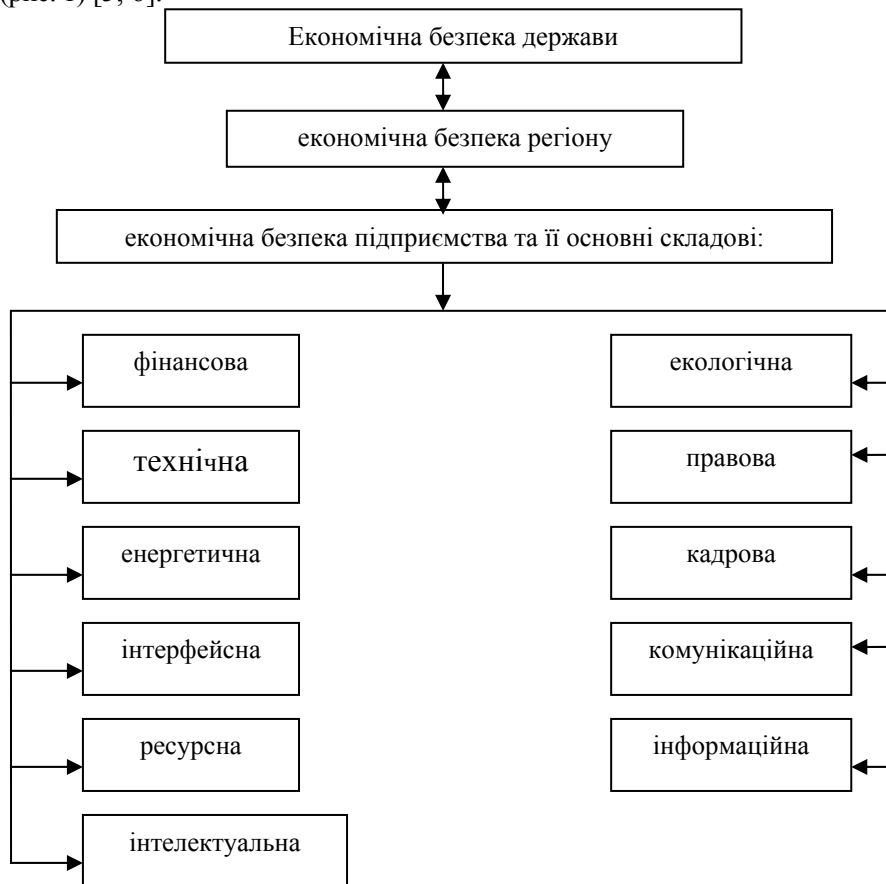

Рис.1. Основні складові економічної безпеки підприємства

У даному випадку, для формування високого рівня економічної безпеки важливу роль відіграє ресурсна безпека (незалежність) підприємства.

Серед ресурсів, необхідних для діяльності підприємства, зазвичай перераховують наступні види: матеріальні, нематеріальні, трудові, інформаційні, фінансові, технологічні, технічні, правові ресурси. Ресурсне забезпечення підприємства – це комплекс заходів по забезпеченню підприємства ресурсами відповідного виду і складу, що включає механізми пошуку, отримання, зберігання, накопичення, планування, обліку, використання витрат.

Метою ресурсного забезпечення підприємства є створення умов, сприяючих нормальному протіканню господарської діяльності підприємства, реалізації намічених планів, програм, підтримці стабільного функціонування підприємства [11]. Тому, ми вважаємо, що під ресурсною безпекою слід розуміти безперервний циклічний процес пошуку, залучення та використання різних видів

ГОСУДАРСТВЕННОЕ УПРАВЛЕНИЕ

ресурсів, необхідних для запобігання можливих зовнішніх та внутрішніх загроз та/або різнобічного взаємоузгодження економічних інтересів підприємства. Адже, наявність ресурсів дозволяє визначати стійкість підприємства у динамічному ринковому середовищі шляхом не лише ефективного використання ресурсів, а й на виявленні їх нових елементів і комбінацій як джерел економічних вигід (рент) і конкурентних переваг. Крім цього, для формування економічної безпеки підприємства важливе значення має принцип випереджаючого створення та розвитку унікальних видів ресурсних комбінацій, які недоступні конкурентам у певний період часу.

Отже, ми можемо зробити висновок, що ресурсна складова економічної безпеки в динамічних умовах ринкового середовища дозволяє забезпечити стратегічний розвиток не тільки підприємства, але і держави в цілому шляхом створення унікальних ресурсних комбінацій та компетенцій. Водночас, в умовах конкуренції постійно приділяти увагу не тільки ресурсній складовій, але і іншим, які відіграють не менш важливу роль та потребують подальшого дослідження.

Література

1. Іванілов О.С. Економіка підприємства : підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / О.С. Іванілов. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 728 с.
2. Попович В.М. П58 Економіко-кримінологічна теорія детінізації економіки : монографія. – Ірпінь: Академія державної податкової служби України, 2001. – 546 с.
3. Економічна безпека підприємств, організацій та установ: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / [В. Л. Ортинський, І. С. Керницький, З. Б. Живко та ін.]; – К.: Правова єдність, 2009. – 544 с.
4. Безпека та захист бізнесу / Шпехт В.М., Шпехт Т. В. – Полтава: ДП «Друкарня», 2007. – 483 с.
5. Економічна безпека: навч. посіб. / О. Є. Користін, О. І. Барановський, Л. В. Герасименко та ін.; за ред. О. М. Джужі. – К.: Алерта; КНТ; Центр учбової літератури, 2010. – 368 с.
6. Донець Л. І. Економічна безпека підприємства : навч. посіб. / Л. І. Донець, Н. В. Ващенко. – К: Центр учбової літератури, 2008. – 240 с.
7. Іванюта Т.М. Податковий менеджмент: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Т. М. Іванюта, А. О. Заїчковський – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 256 с.
8. Чернявский А. А. Безопасность предпринимательской деятельности : конспект лекцій / А. А. Чернявский. – К.: МАУП, 1998. – 124 с.
9. Грунин О.А. Экономическая безопасность организации / О.А. Грунин, С.О. Грунин/ – СПб.: Питер, 2002. – 160 с.
10. Економіка підприємства : підруч. / За ред. С. Ф. Покропивного. — К.: КНЕУ, 1999. — 545 с.
11. Довбня С.Б. Діагностика рівня економічної безпеки підприємства / С.Б. Довбня, Н.Ю. Гічова // Фінанси України. - 2008 - №4. - С. 88-97.